

Svensk och islamsk familjerätt

Lund

11 oktober 2016

Theo Adelswärd

Disposition

A. Islams historia

- Profeten Muhammed och hans tid
- Islams historiska utveckling
- Islam idag

B. Den islamska rättsordningen (*sharia*)

- Rättskällorna (*koranen, sunna och hadith, jima, ijtihad*)
- Tolkningen av sharia (*fiqh*), rättsskolorna (*madhabs*)

C. Äktenskapsreglerna och äktenskapets ingående

D. Äktenskapets rättsverkningar

E. Skilsmässa enligt sharia

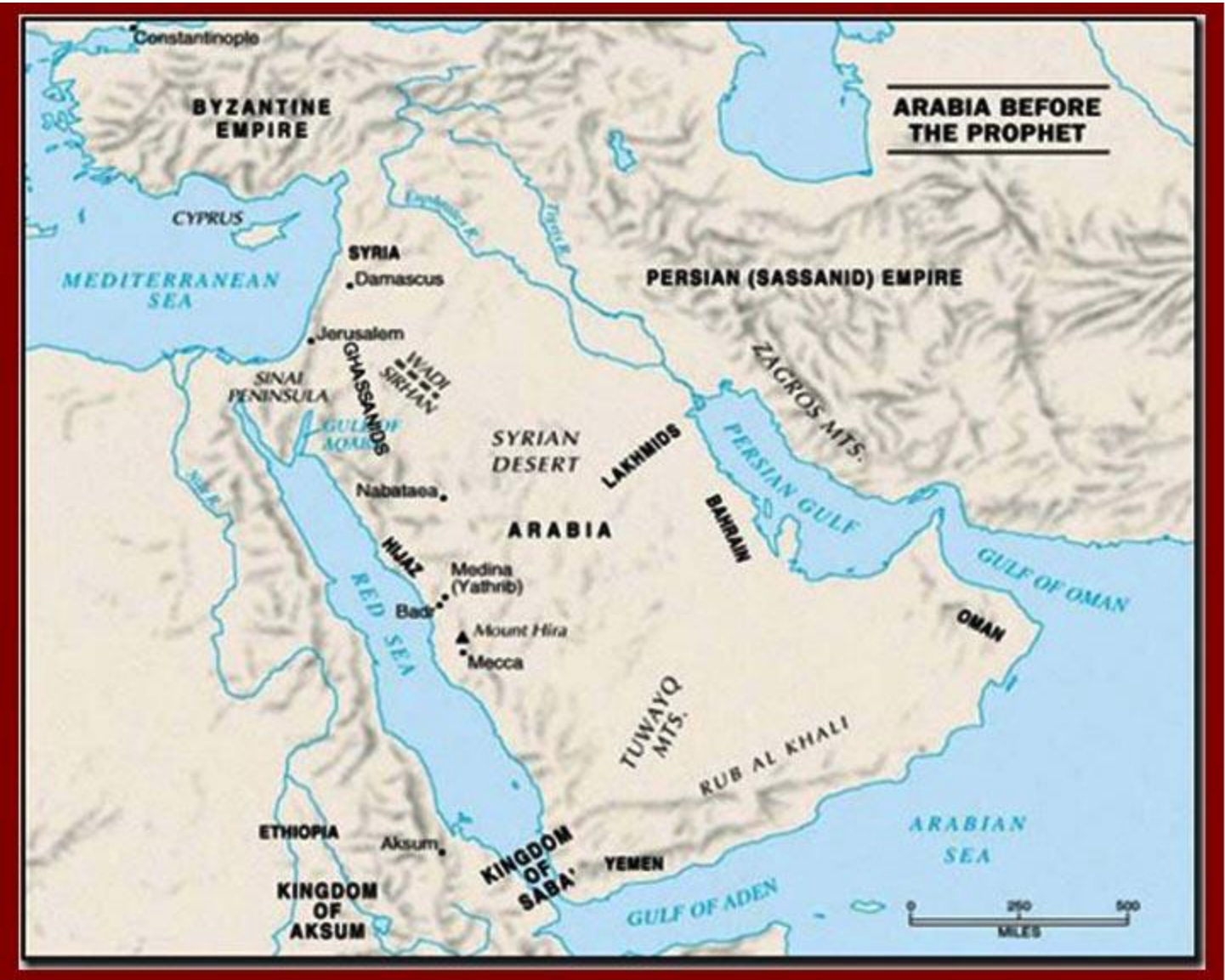
- De olika skilsmäsoformerna (*talaq, khula, tafriq*)
- ”Betänketiden” (*'idda*)
- Vårdnad och umgänge

F. Närmare om garantisumman mahr och svensk rätt

G. Islamsk arvsrätt

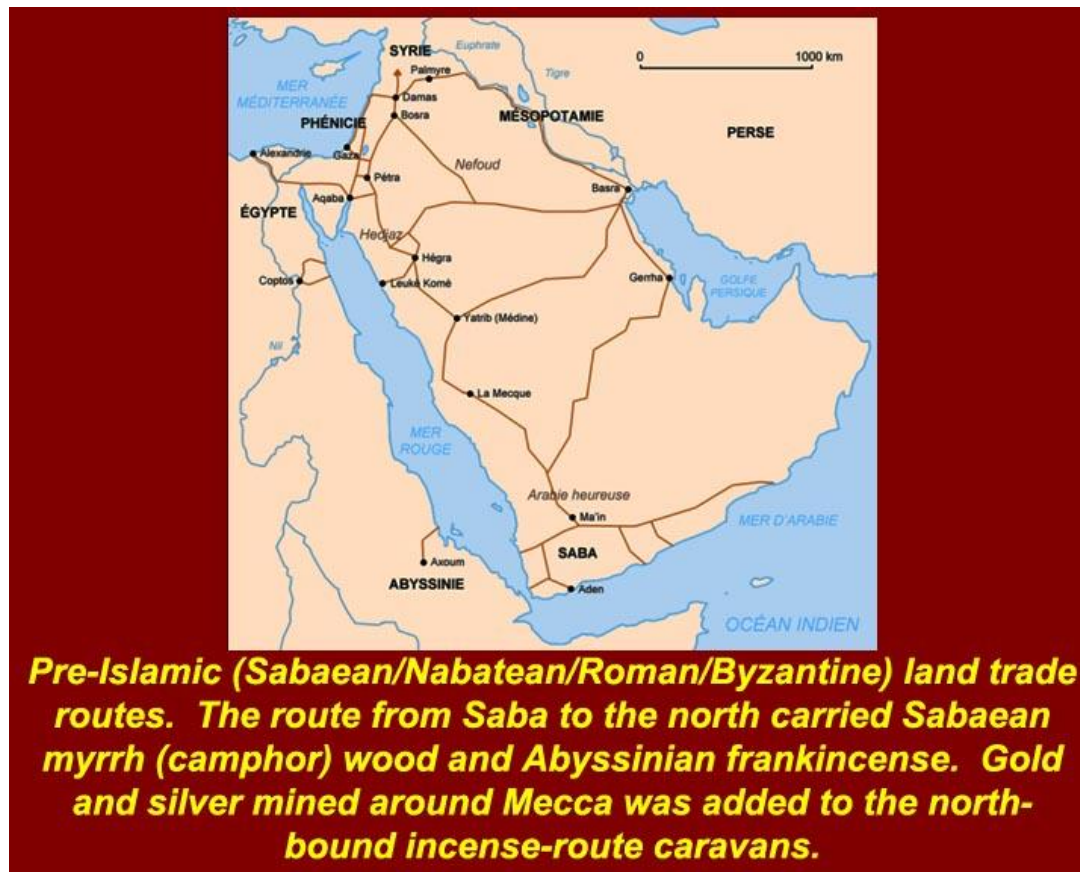

ISLAMS HISTORISKA BAKGRUND

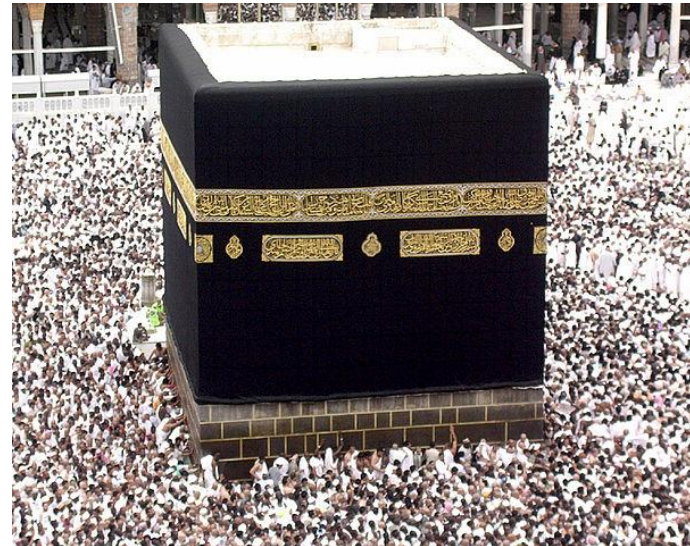
Förislamisk tid (före 600)

- Ökenlanskap med nomadiserande beduinstammar som levde på boskapsskötsel och handel
- Starkt klansamhälle; gruppen före individen

Förislamsk tid II

- Mecka och Yattrib (Medina) var oaser och handelsplatser i **Hijaz** vid karavanvägarna Yemen - Palestina och Röda havet-Persiska viken
- Polyteistiskt samhälle; tro på Allah som skapare men även på hans döttrar och en mängd olika djurgudar, andar m.m.
- Enligt traditionen ett kvinno-fientligt samhälle.
- Templet Kaba i Mecka redan då religiös kultplats, behärskad av Quraysh-klanen
- Quraysh-klanen blev alltmer förmögen på handel och pilgrimer
- Social oro, svaga i samhället drabbades, klanstrider

Profeten Muhammed I

- Enda riktiga källan Ibn Ishaq (*d.767*),
- Muhammed (ca 570-632) av qurayish-klanen
- Föräldralös, omhändertogs av farfar och sedan farbror Abu Talib
- Abu Talib var far till **Ali**, 30 år yngre än Muhammed
- Karavanförare, gift vid 25 års ålder m Khadidja (ca 40)
- Fick med henne 6 barn, 4 döttrar och 2 söner. Fatima.
- Växte upp i den polyteistiska handelsstaden Mecka
- Social oro i Mecka, stamgemenskapen föll sönder

Profeten Muhammed II

- Fick uppenbarelser från Gabriel på berget Hira; blev profet
- Allahs ord som Gabriel gav honom var Koranen.
- Förespråkade monoteism
- Förespråkade givmildhet, omtanke om fattiga, föräldralösa och änkor samt varnade för den yttersta domen
- Khadidja och Abu Talib avled båda år 619
- Muhammed emigrerade år 622 till Medina
(Hijra, den muslimska tideräkningens början)
- Profet, skiljedomare, medlare, militär strateg och härförare

Muhammed får sin första uppenbarelse från Gabriel

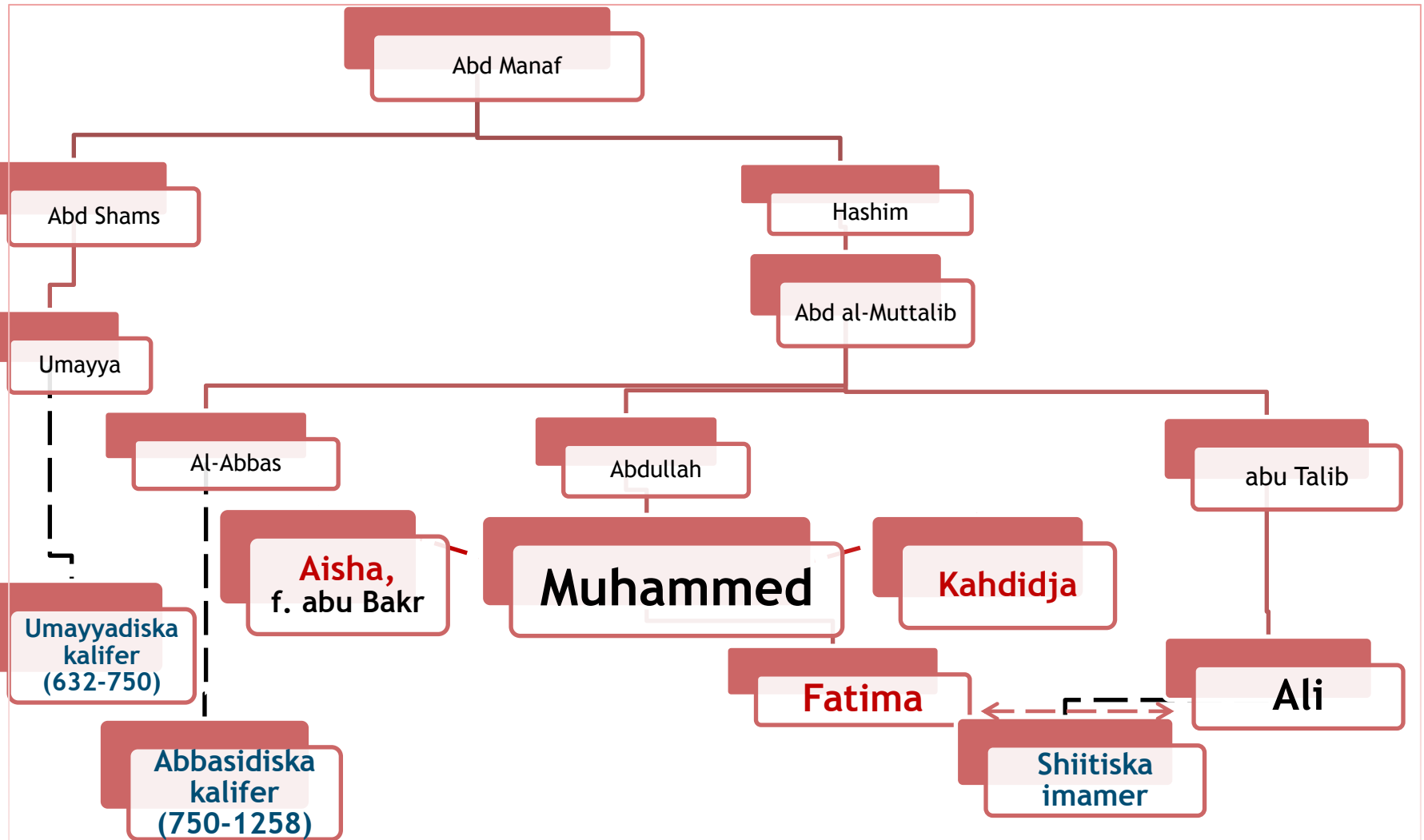
Mohammed receiving his first revelation from the angel Gabriel. Miniature illustration on vellum from the book *Jami' al-Tawarikh* by Rashid al-Din, published in Tabriz, Persia, 1307 CE

Now in the collection of the Edinburgh University Library, Scotland.

Profeten Muhammed III

- Försvarade Medina år 625 (slaget vid Badr) och år 627 (slaget vid Uhud)
- Ledde en här som år 630 intog Mecka utan större strid
- Vallfärdade till Kaba i Mecka från 630
- Resan till paradiset via Jerusalem
- Avled hastigt i Medina i hustrun Aishas armar kort efter 632 års vallfärd till Mecka
- Uppsteg till himlen från tempelberget i Jerusalem sittande på en vit häst

Muhammeds släkt (Banu Hāshim-klanen inom Qureish-stammen)

Muhammeds elva hustrur (och två konkubiner)

1. **Khadidja** bint Khuwailid , 595-619, under livet ensam
 2. Sawda bint Zamaa, 619
 3. **Aisha** bint abu Bakr, 619, ca. nioårig favorithustru,
 4. Hafsa bint Umar ibn al-Khattab, 625
 5. Zainab bint Khuzaima, 625, dog efter kort tid
 6. Umm Salama, 626
 7. **Zaynab** bint Djahsh, 626, adoptivsonens frånskilda fru
 8. Djuwayriya bint al-Harith, 626, krigsfånge
 9. Safiya bint Huayy, 627, judinna som konverterat
 10. Umm Habiba, 628
 11. Maimuna bint al-Harith, 629
- samt konkubinerna
12. Maria al-Qibtiyya, koptisk kristen, födde honom sonen Ibrahim
 13. Maymuna bint al-Harith, svägerska till al-Abbas, möjligen hustru

Islams historia efter Muhammed del I

- Kalif (= ställföreträdare, de troendes ledare)
- Maktkamp mellan anhängare till **Abu Bakr** och **Ali** (ibn Abi Talib) som **Abu Bakr** vann
- De fyra första ”rättleda” kaliferna:
 - **Abu Bakr** 632-634, intog Palestina, Syrien, del av Irak
 - **Umar** ibn al-Khattab 634-644, intog resten av Irak, Iran, Egypten och Nordafrika; inför provinsstyre
 - **Uthman** ibn Affan 644-656, mördas av anhängare till Ali?
 - **Ali** ibn Abi Talib 656-661, förlorade slaget mot Muawiya, mördades av en umayyad

Islams historia efter Muhammed del II

- **Slaget vid Karbala 680**, Alis son Husayns förlorar mot Muawiyas son Yazid, 74./1000
- **Umayyaderna 661-750**, kalifatet i Damaskus, Spanien, Iran och Afghanistan intas, ökat centralstyre, skatt och mynt
- **Abbasiderna 750-1258**, kalifatet i Bagdad, ättlingar till profetens farbror, islams storhetstid, arabisk identitet ersattes med islamsk
- **Osmanska riket fr.o.m. slutet av 1200-talet till 1923** erövring av Konstantinopel 1453, omfattade under 1600-talet Mellanöstern, Turkiet, Balkan och Nordafrika.
- **IS ?**

RELIGONEN ISLAM

Religionen islam

Islam betyder ”underkastelse” d.v.s. att underkasta sig Gud

Muslim betyder ”den som underkastar sig [Gud]”

Islams fem pelare

1. Trosbekännelsen:

”Det finns ingen gud utom Allah och Muhammed är hans profet (och Ali är vän till Gud)”

2. Bönen (fem gånger om dagen):

På morgonen före soluppgången, mitt på dagen, på eftermiddagen, på kvällen och efter solnedgången

3. Allmosor. Det är en muslims plikt att hjälpa de fattiga

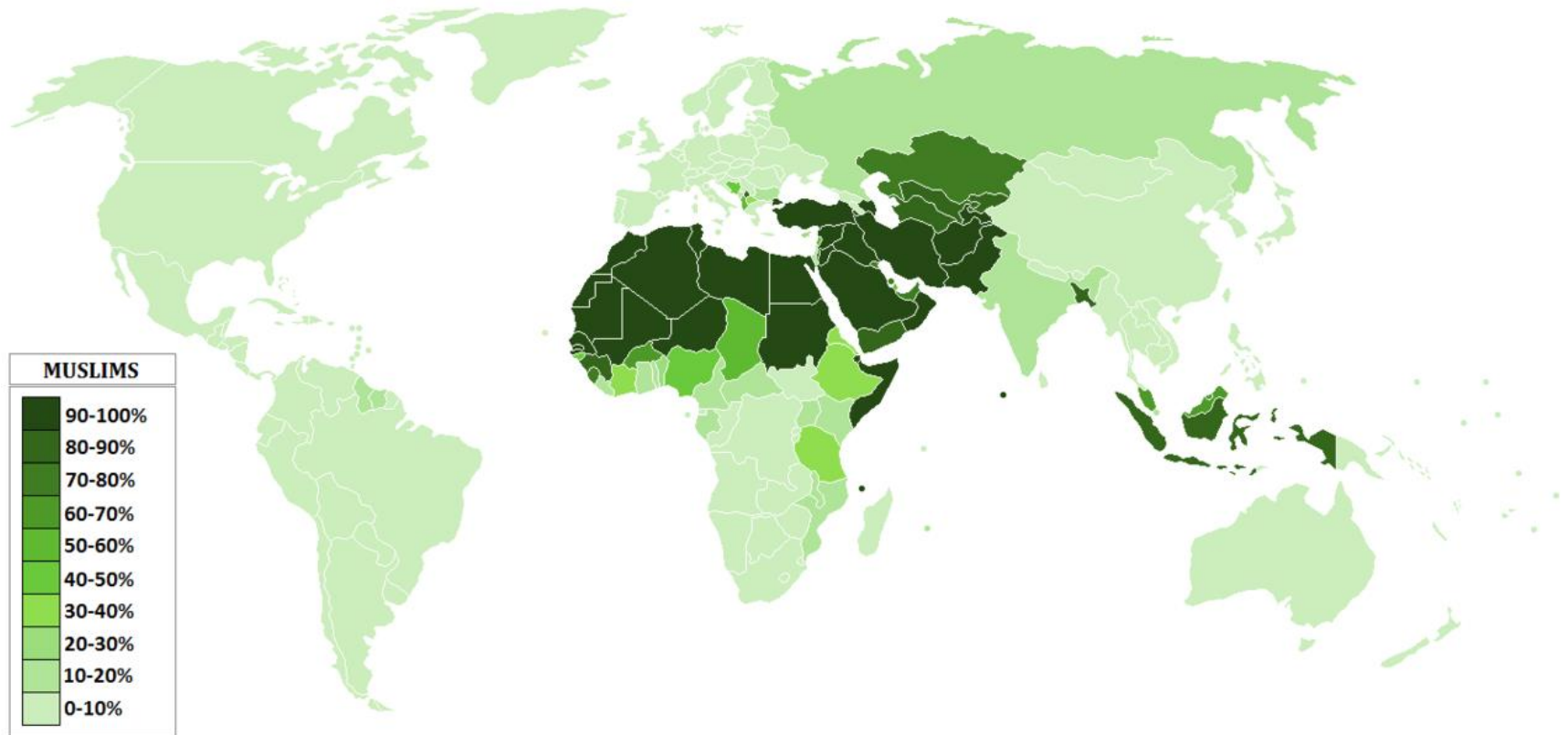
4. Fastan. På dagtid under månaden ramadan

Muslimsk kalender följer månåret -> förskjuts tolv dagar varje solår

5. Vallfärden. Man bör vallfärda till Mecka minst en gång i livet.

Den pelare som inte är obligatorisk.

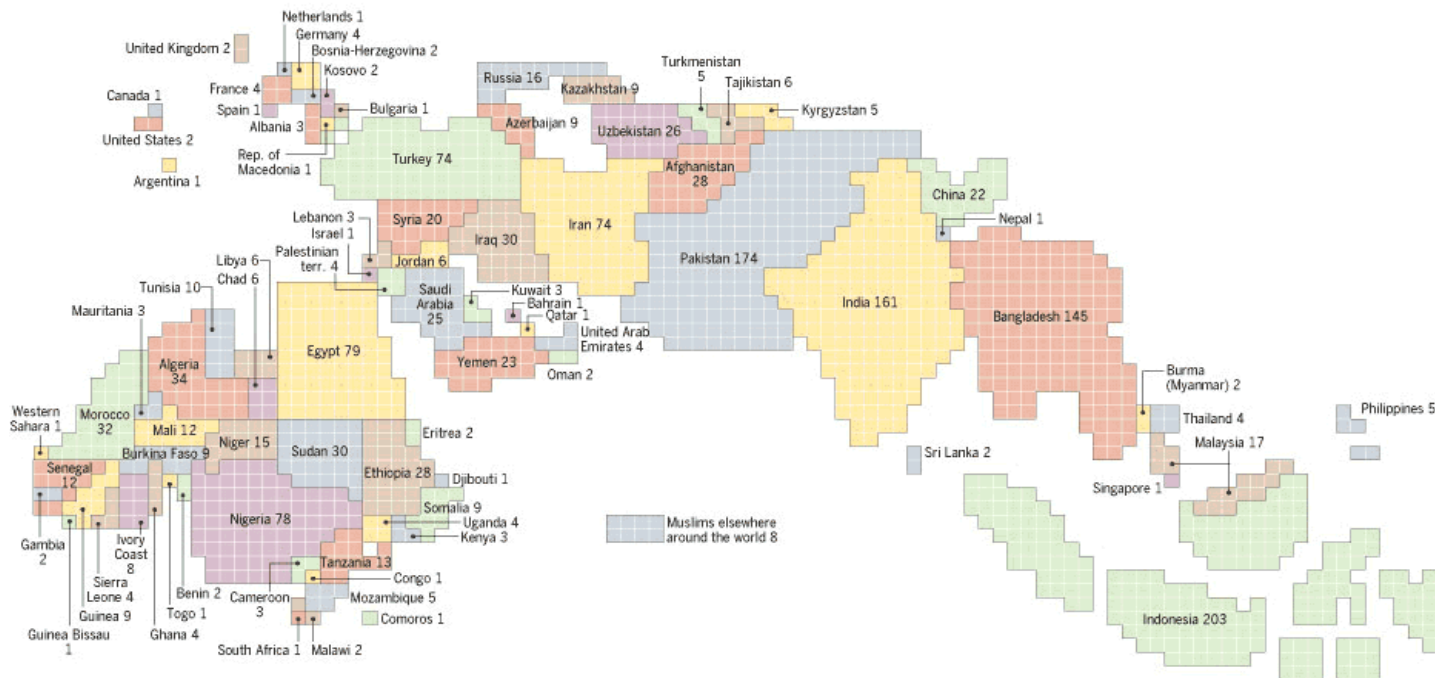
Muslimer i världen

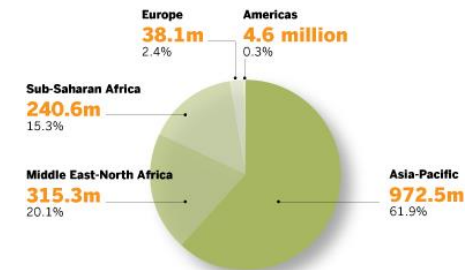
Antal muslimer i världens länder

World Distribution of Muslim Population

This 'weighted' map of the world shows each country's relative size based on its Muslim population. Figures are rounded to the nearest million.

Pew Research Center's Forum on Religion & Public Life • Mapping the Global Muslim Population, October 2009

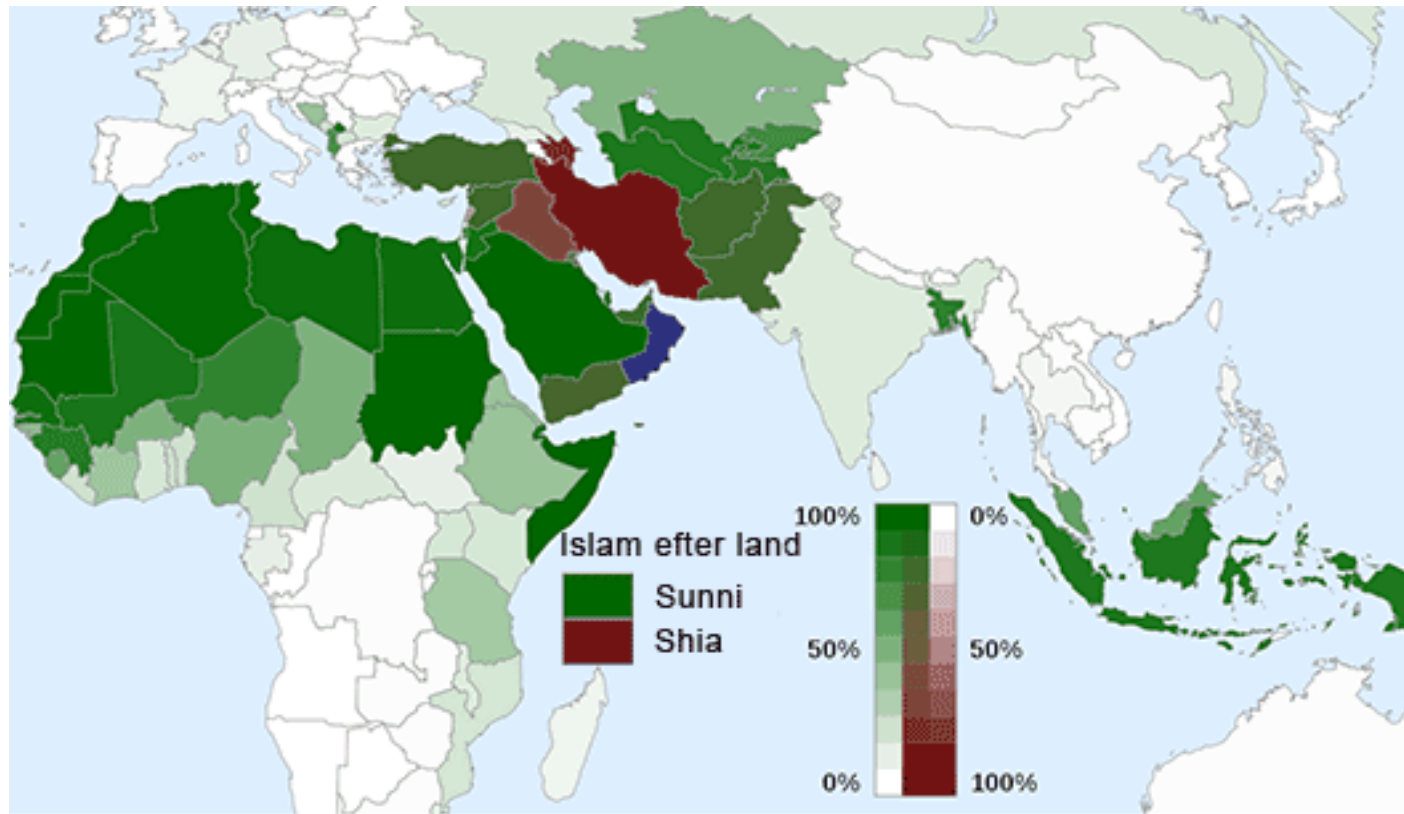

Sunni (ca 87%) och Shia (ca 13%)

Sunniter följer bestämmelserna i Koranen och Mohammeds sätt att leva (*sunna*)

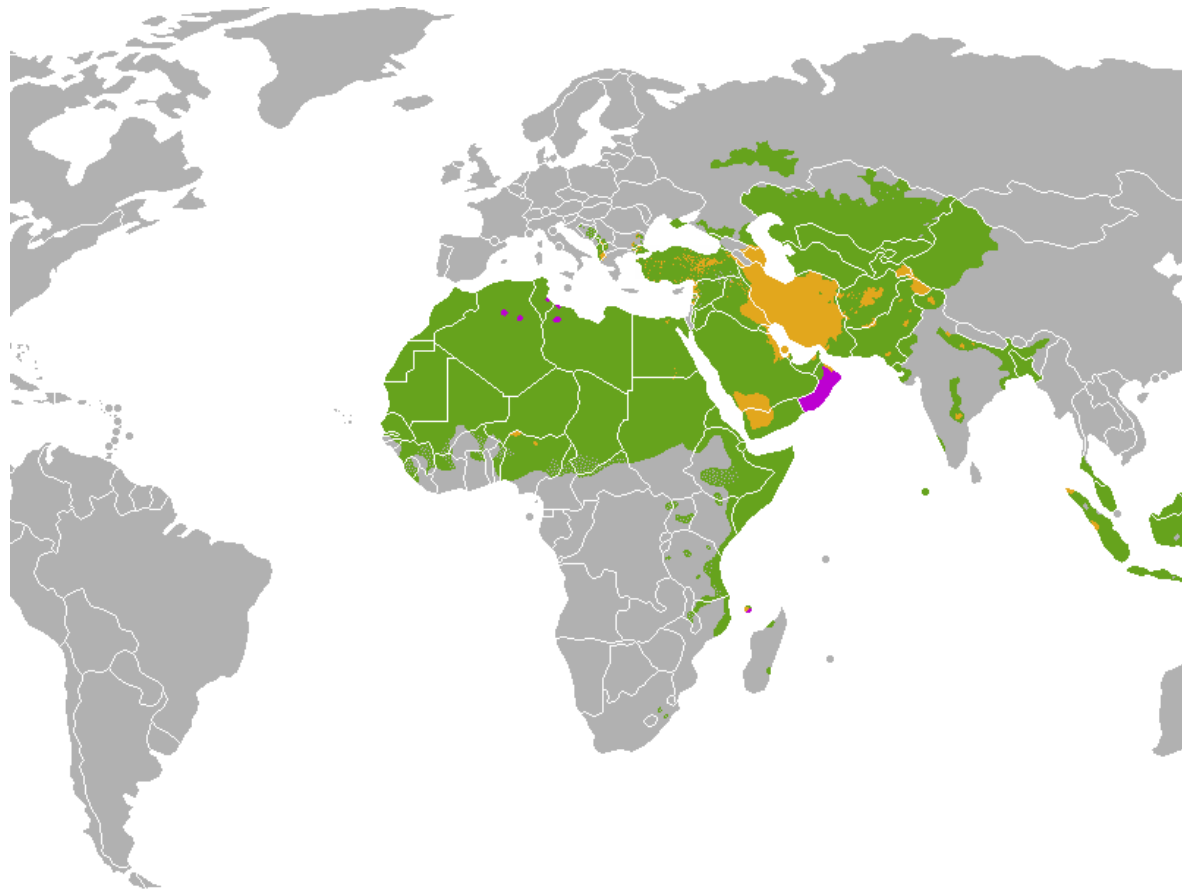
De anser att det är den bäst lämpade som ska leda *umma*, en vald *kalif*.

De anser inte att det kan komma några fler profeter eller andra religiösa ledare efter Muhammed som har rätt att omtolka Koranen.

Sunni (ca 87%) och Shia (ca 13%)

Shiiter anser Muhammed utsåg sin kusin och svärson Ali till sin efterträdare och att denne och de av hans släktingar - *imamer* - som efterträdde honom har rätt att omtolka Koranen.

Vad är sharia?

- Sharia betyder ”vägen till vattenkällan”.
- Sharia är den gudomliga ”lagen”, Guds ord
- Tolkningen av sharia, *fiqh*, den mänskliga uttolkningen av hur man ska göra för handla i enlighet med Guds lag.
- Sharia ger vägledning och regler på många områden:
 - ekonomi
 - politik
 - krig och krigsföring
 - brott och straff
 - äktenskap och sexualliv
 - kost och hygien
 - arv
 - uppförande och etikett
 - bön och religionsutövning

Rättskällor

- Uttolkningen av Sharia, ”**fiqh**”, grundar sig på
 - Koranen - Guds, genom Profeten, uppenbarade ord
 - Sunna - ”traditionen”, hur Profeten levde (”sira”) och vad han och hans följeslagare sa och gjorde (”haditer”)
 - Qiyas -analogislut
 - Idjma - konsensus bland rättslärda
- Uttolkningen av Sharia görs av rättslärda, ”**ulama**”.
- Vissa ”**alim**” (pl. ulama) kan göra auktoritativa uttalanden om vad som är rätt eller fel i ett enskilt fall. De kallas ”**mufti**” och uttalandet är en ”**fatwa**”.
- En shariadomare -”**qadi**” - dömer i det enskilda fallet i en shariadomstol
- ”Prejudikatlära” saknas
- Särskilda bevisregler

Koranen

- **Koranen (uppenbarad åren 610-632 e.Kr.)**
 - Guds ord**
 - Få ”lagregler”; budskapet huvudsakligen religiöst
 - Ger en grundinställning till livet ur vilken en etik kan växa fram; få detaljregler
 - Svårtillgänglig uppbyggnad
 - 114 suror (kapitel) med från två till 286 ayat (verser)
 - 6 235 verser varav 350 verser innehåller ”regler”
 - En *hafiz* kan koranen utantill

Profetens sunna

Muhammeds uttalanden, handlingar och avgöranden samt vad han underförstått har godkänt eller förbjudit

- Lika viktig som Koranen då det gäller att tolka sharia
- Återfinns i *haditherna*, samlingar av nedtecknad tradition
- ”Vetandet om haditherna” är en viktig del av fiqh
 - En hadith kan vara ”sund”, ”god”, ”svag” eller ”sjuk” beroende på hur den tillkommit, vem som återberättat (*isnaden*) osv.

Rättsskolorna, *madhahib*

Sunnitiska:

- Hanafitisk: den mest öppna och minst stränga (osmanska kalifatet, centralasien)
- Malikitisk (medinaskolan): sträng rättsskola, fördömer kätteri eller avfall från islam, tar hänsyn till sunt förnuft och kräver inte alltid textstöd (arabvärlden, framförallt i nordafrika, östafrika (Sudan) och västafrika)
- Shafiitisk: betonar vikten av texterna, den personliga åsikten mindre betydande, kopplingar till sufismen (Indonesien, Malaysia Filippinerna, Indiska halvöns kuster, Östafrika samt Jemen. Kurder.)
- Hanbalitisk: minst, texttrogen, grunden för rättssystemet i Saudiarabien, Wahabister, fria *quadi*.

Shiitisk:

- Jafaritisk (tolvorna): bygger på andra källor än de sunnitiska, erkänner inte hadither från de första kaliferna utan betonar Alis auktoritet, bas för rättssystemet i Iran efter år 1979.

Kategorier av handlingar enligt fiqh

En handling kan vara

- a. *fard*, plikt: bön, fasta, trosbekännelse, zakat, pilgrimsresa, jihad (i vissa fall)
- b. *mandub*, rekommenderad: bl.a. det som vägleder domaren i civilmål.
- c. *mubah*, tillåtlig: varken ogillat eller gillat
- d. *makruh*, ogillad: inte en synd i sig men olämpligt och kan vara straffbart under vissa omständigheter
- e. *haram*, förbjuden: både syndigt och straffbart. Omfattar allt som uttryckligen förbjuds i Koranen samt vissa regler om kost och kläsel

Allt utom *haram* är *halal* (tillåtet)

Sharia, islamisk rättstradition

Sammanfattningsvis:

- Koranen utgör Guds ord; inte ”lagstiftning”
- Profetens sunna återfinns i hadithsamlingarna
- Koranen + sunna = sharia = Guds lag
- Koranen + profetens sunna konsensus (Ijma) + analogier och friare tolkning (Ijtihad) = *fiqh* = den mänskliga uttolkningen av Guds lag
- Ijma, konsensus, enighet i rättsliga frågor, utgår från att det är omöjligt för de rättslärda att enas i något som är fel
- Ijtihad, nytolkning, främst genom analogislut (*qiyas*) och sunt förnuft
- Ijtihad betyder också ”omtolkning”, i motsats till ”imitation” (*taqlid*)
- Är ”omtolkningsdörren” stängd?

ÄKTENSKAPSREGLERNA ENLIGT SHARIA

Äktenskapsreglerna enligt sharia I

- Äktenskapet är den enda lagliga samlevnadsformen
 - Sambobegreppet existerar inte
 - Utomäktenskapliga förbindelser straffbara (24:2 o 4)
 - Homosexuella förbindelser straffbara
 - U.ä. barn saknar arvsrätt (från fadern)

Äktenskapsreglerna enligt sharia II

- Äktenskapskontraktet är ett civilrättsligt avtal som bygger på ”anbud” (*jiab*) och ”accept” (*qabul*)
 - Kräver (i princip) båda parterers samtidiga samtycke
 - Oftast kontrakt ingånget i närvaro av vittnen (krav av sunni)
 - Inget skriftlighetskrav, oftast skriftligt (det ”rekommenderas” i koranen)
 - Stor avtalsfrihet (ej hanafiskolan)
 - Krävs oftast närvaro av wali för kvinnan (ej hanafiskolan)
 - Enligt vissa tolkningar får kvinnan inte närvara vid ingåendet utan ska företrädas av walin
 - Registrering krävs i praktiken ofta av staten
- Ingen lägsta ålder för att ingå äktenskap
 - Dock i vissa rättsordningar muslimska länder 13 för flickor, 15 för gossar. Ibland äldre.

Äktenskapsreglerna enligt sharia III

- Äktenskapshinder (4:22 och 23)
 - Den som varit er faders hustru; dock det som har skett, har skett; detta var ett skamlöst beteende, en ond och avskyvärd sed
 - Er moder, dotter, syster, faster, moster, brorsdotter, systerdotter
 - Den som ammat er eller er disyster
 - Er svärmor
 - Er styvdotter; dotter till er hustru med vilken ni har fullbordat äktenskapet och som ni har i er vård; men om ni inte har fullbordat äktenskapet begår ni ingen synd genom att ta styvdottern till hustru
 - Inte heller får ni ta till hustru den som varit er köttslige sons hustru eller samtidigt ha två systrar som era hustrur; dock det som har skett har skett
- Betydelsefullt i sociala sammanhang i många länder; poeple you can marry ./ . poeple you can't marry,

Äktenskapsreglerna enligt sharia IV

- Muslimsk kvinna får endast ingå äktenskap med muslimsk man
- Muslimska män får endast gifta sig med kvinnor som tillhör ”bokens folk”
 - muslimska, kristna, zoroastriska och judiska kvinnor (5:5)
- En man får ha fyra fruar samtidigt (4:3)

MEN I PRAKTIKEN OVANLIGT OCH IBLAND OLAGLIGT
PÅ GRUND AV ...

Äktenskapsreglerna enligt sharia V

Polygama äktenskap

- ”Om ni är rädda att inte kunna handla rimligt med de faderlösa, så gift er med vad som är gott för er av kvinnorna, tvåfalt och tre eller fyra; men om ni är rädda att inte handla rättvist med dem så [begränsa er till] en enda eller det som er högerhand besitter. Detta är lämpligare så att ni inte handlar orättvist.
(Kvinnosuran 4:3 , *surat an-nisā*)
läses mot
- ”Ni kan aldrig vara rättvisa när ni hanterar mer än en fru, oavsett hur mycket ni än försöker. Var därför inte så partiska, att ni låter en av dem förbli i ovisshet (vare sig åtnjutande äktenskap, eller bli lämnad att gifta sig med någon annan). ...”
(Sura 4:129)
- Samt eftersom de flesta muslimska kvinnor nog oftast inte önskar vara hustru nummer två, tre eller fyra tror Theod

Äktenskapsreglerna enligt sharia VI

Polygama äktenskap

- Argument FÖR polygami i muslimska länder
 - För att mannen ska kunna få arvingar om den första hustrun kan inte få barn
 - Som ett alternativ till skilsmässa om den första hustrun blir allvarligt sjuk.
 - Vid krig och krissituationer för att ordna försörjning för änkor och faderslösa. (Sura 4:3 uppenbarades för Muhammed efter slaget vid Uhud år 625)
 - Muhammeds sunna (gift med elva hustrur)
 - Mannen kan inte styra sin sexuella lust då hustrun är öppen för barnafödelse.
- I äktenskapskontraktet kan kvinnan ges rätt till skilsmässa om mannen gifter om sig.

Äktenskapsreglerna enligt sharia VII

Polygama äktenskap

- Problem med polygyna äktenskap i Sverige?
 - 2 kap 4 § ÄktB och 7 kap 1 § BrB förbjuder tvegifte
 - Rena tvegiften i Sverige (parter med anknytning till Sverige begår tvegifte i Sverige) behandlas enligt svensk lag
 - Tvegifte utomlands av i Sverige bosatt och gift person erkänns inte enligt 1904 års lag (IÄL).
 - Om parterna som ingått polygamt äktenskap utomlands får hemvist i Sverige erkänns äktenskapet i Sverige om de saknade anknytning då de gifte sig.
 - VAD GÖRA?

Äktenskapsreglerna enligt sharia VIII

Polygama äktenskap

- Frågor om polygama äktenskap aktualiseras i Sverige
 1. Vid ansökan om uppehållstillstånd
 2. Vid folkbokföring
 3. Vid äktenskapsskillnad
 4. Vid dödsfall
- Strider utomlands ingångna polygama äktenskap mot ”ordre public”? (7:4 IÄL)
 - Ej enligt doktrinen
- Lösningar om polygama äktenskap erkänns
 - Familjelagssakkunniga behandlade frågan i SOU 1987:18 men nödvändiga lagändringar har inte genomförts.

Äktenskapsreglerna enligt sharia IX

- Mut'ah
 - Shiamuslimskt tidsbegränsat äktenskap ("njutningsäktenskap", prostitution enl. sunni)
 - Skilsmässa behövs ej eftersom det avtalats viss tid
 - Erkänns inte av sunni eftersom Umar förbjöd Mut'ah.
- Nikah Misvar
 - Sunnimuslimsk form av "enklare äktenskap" där kvinnan ger upp vissa rättigheter för att bli gift (ej tidsbegränsat). Kvinnan ger t.ex. upp rätt till likabehandling vid polygami.
- 'Urfi-äktenskap
 - Äktenskapskontrakt utan registrering. Kan upplösas officiellt
- Andra "källaräktenskap"
 - "Gäller" inom släkten, familjen, etnisk eller religiös grupp

Äktenskapsreglerna enligt sharia X

- Äktenskapets rättsverkningar enligt svensk rätt
 - Makar ska visa varandra trohet och hänsyn (ÄktB 1:2)
 - Varje make råder under äktenskapet över sin egendom och svarar för sina skulder (ÄktB 1:3)
 - Makarna har en ömsesidig underhållsskyldighet och ska leva på samma standard
 - Båda makarna har ovillkorlig rätt till skilsmässa
 - Underhållsskyldigheten upphör normalt vid skilsmässa

Äktenskapsreglerna enligt sharia XI

- Äktenskapets rättsverkningar enligt sharia
 - Vardera maken äger sin egendom men mannen är kvinnans försörjare och förmyndare
 - Mannen är (helt) underhållsskyldig mot kvinnan
 - Kvinnan har dock endast rätt till underhåll om hon
 - är lydig (lyder sin makes lagliga beslut och krav)
 - är sexuellt tillgänglig (utom då hon är "oren", dvs. har mens, 40 dagar efter förlossning samt på dagtid under Ramadan och under pilgrimsresa)

Äktenskapsreglerna enligt sharia XII

- Hustruns lydnadsplikt och mannens rätt att tillrättavisa henne?
 - ”Männen är *qawwāmun* över kvinnorna med det som Gud givit några av dem (-*mask.*) som företrädare över några andra och med det som de lagt ut av sin egendom. Och de rättskaffens kvinnorna är undergivna och bevarar i det dolda det som Gud bevarat. Och de vars (-*fem.*) *nushuz* ni fruktar; så förmana dem, och låt dem lämna bäddarna, och slå dem. Men om de lyder er så sök inte sak med dem. Se Gud är hög, stor. (4:34)
 - Traditionell tolkning: mannen har bestämmanderätt över kvinnan och rätt att tillrättavisa och aga henne
 - *Qawwāmun* = ”föreståndare”,
nushuz = ”olydnad” eller ”illvilja”
 - Observera andra tolkningar!

Äktenskapsreglerna enligt sharia XIII

- Kvinnans skyldighet att vara sexuellt tillgänglig
 - Enligt sharia är samlaget en kärlekshandling som ska bygga på båda parter samtycke; mannen och kvinnan är skyldiga att ge varandra sexuell njutning men
 - utrymme för begreppet våldtäkt inom äktenskapet saknas; kvinnan har samtyckt till sex med sin man genom äktenskapet och får bara vägra samlag under de ovannämnda perioderna då hon är “oren”.
 - Våldtäkt är straffbart enligt sharia men definieras som utomäktenskapligt sex genom hot eller våld
- ”Era kvinnor är en åker för er, så gå till er åker när ni vill. Men sörj för era själar. ...” (2:222)

ÄKTENSKAPSSKILLNAD ENLIGT SHARIA

Äktenskapsskillnad I

- Enligt Muhammed är, av alla tillåtna saker, skilsmässa den av Gud mest hatade
- Av mannen; villkorslöst genom förskjutning (*talaq* = frigivning)
- Av kvinnan; endast efter avtal (*khul*) med mannen under villkor som har ekonomiska verkningar
- eller genom "dom" (*tafriq*)
- Ska normalt föregås av medling; kan makarna inte försonas får äktenskapet upplösas (Sura 4:35)
- Mannen blir genast "villkorligt" skild; kvinnan först efter 'idda-perioden

Äktenskapsskillnad II

- Typer av äktenskapsskillnad
 - *Talaq* – mannens ovillkorliga rätt att skiljas
 - *Khul'* – avtal om skilsmässa efter ekonomisk uppgörelse
 - *Tafriq* – domares (*qadins*) dom på skilsmässa av särskilda skäl
 - *Li'ān* – annullering av äktenskap på grund av anklagelse om äktenskapsbrott
- 'Idda* – perioden på tre menstruationscykler under vilken kvinnan är bunden av äktenskapet trots skilsmässan (fyra månader och 10 dagar för änka). Kan vara i flera år!

Äktenskapsskillnad IV, Talaq

- Kan enligt sunni uttryckas på vilket sätt som helst som visar att mannen önskar skilsmässa, måste i shia innehålla "jag förskjuter"...
- Kan i sunni (men inte shia) göras villkorlig
- Två slags förskjutning
 - *Sunna*; sker då hustrun inte är "oren" och följs av sexuell avhållsamhet under 'idda
 - *Biddat*; andra slags förskjutningar, t.ex. omedelbar *talaq thalatha*. Ogiltig enligt shia, giltig men syndig enligt sunni.
- Hustrun kan ha delegerats rätt till *talaq* enligt äktenskapskontraktet
- Hustrun är skyldig att stanna i det gemensamma hemmet och mannen är försörjningsskyldig under 'idda

Äktenskapsskillnad V, Khul'

- Avtal mellan makarna om skilsmässa
- Förutsätter att kvinnan avstår t.ex. sin mahr och/eller rätt till underhåll under 'idda eller t.ex. åtar sig att ta hand om barnen under viss tid
- Lagstiftning i många muslimska länder tillåter kuhl' utan mannens medverkan; kvinnan kan hos domstol - mot återlämnande av sin mahr - erhålla kuhl'
- Enligt shia krävs två manliga vittnen
- Kvinnan måste iaktta 'idda-perioden

Äktenskapsskillnad VI, tafriq

- Skilsmässa genom "dom" på grund av makes egenskap eller agerande med bibehållen mahr
- Skäl för tafriq (olika i olika rättsskolor):
 - underlåtenhet av mannen att fullgöra försörjnings-skyldighet eller andra skyldigheter enligt äktenskapskontraktet
 - Impotens eller vissa allvarliga sjukdomar (hos mannen)
 - misshandel eller andra kränkningar från mannen
 - mannen "försvinner" eller fängslas (en längre tid)
- **om det kan bevisas och domaren anser att det finns tillräckliga skäl**
- Kvinnan måste iaktta 'idda-perioden

Äktenskapsskillnad VII

PROBLEM I SVERIGE:

- Haltande äktenskap
 - Exempel: pakistansk kvinna som civilrättsligt skilt sig och gift om sig i Sverige riskerar dödsstraff om hon återvänder till Pakistan. Där betraktas det senare äktenskapet som en utomäktenskaplig relation.
- Sociala konsekvenser i Sverige
 - Kvinnan betraktas av sin eller mannens familj och släkt, trots dom på äktenskapsskillnad, fortfarande som gift

LÖSNINGAR?

- Internationella konventioner, bilaterala avtal? Knappast!
- Äktenskapskontrakt som ger kvinnan rätt att skiljas.

Faderskap, Vårdnad

- Vårdnad/förmynderskap och omvårdnad

Vårdnaden (*vilaya*, den juridiska bestämmanderätten, förmynderskapet) tillkommer alltid fadern och hans manliga släktingar. Pappan är barnens *wali*.

Moderns rätt till faktiskt omhändertagande, fysisk omvårdnad (*hadana*), upphör vid två - sju års ålder för söner och från tidigast sju års ålder för döttrar beroende på islamsk inriktning.

(Dock enligt har den malakitiska rättsskolan modern rätt till *hadana* för pojkar till puberteten och flickor tills de gifter sig)

DEN ÄKTENSKAPLIGA GARANTISUMMAN MAHR

Den äktenskapliga garantisumman mahr I

- Mahr
 - Avtalsvillkor varigenom mannen överför eller förpliktar sig att överföra egendom till den blivande hustrun i anledning av det kommande äktenskapet.
 - Bygger på förislamiska traditioner, då brudpenningen dock tillföll kvinnans wali (brudköp). Islam ändrade på detta till kvinnans fördel.
 - En religiös plikt som föreskrivs på flera ställen i Koranen men detaljerade regler saknas
 - Hustrun blir ensam ägare till egendomen/fordringen
 - Tillkommer hennes arvingar om hon avlider under äktenskapet

Den äktenskapliga garantisumman mahr II

- Formerna för avtalet
 - Oftast anges mahren i äktenskapskontraktet (*mahr musamma*)
 - Delas ofta upp på en del som utges omedelbart (*mahr muqaddam*) och en som utges vid äktenskapets upplösning (*mahr muakhar*)
 - Kan också anges som ”förfallen vid anfordran av hustrun”
- Minsta storlek:
 - Shafiiter, hanbaliter och shiiter- ingen lägsta gräns
 - Malikiterna - tre dirhams
 - Hanafiterna - tio dirhams
- Mer detaljerade föreskrifter har framtolkats i de olika rättsskolorna

Den äktenskapliga garantisumman mahr III

- Syften
 - Religiöst krav (2:236-237 ”*farida*”, 5:5 ”*arj*”, 33:50, 4:4)
 - Islamsk rätt saknar bodelningsregler
 - Avsaknad av rätt till underhåll efter ”*idda*”
 - Samhället ofta utan socialförsäkringsskydd
 - Mahr motvikt till detta
 - Hög mahr gör det svårare för mannen och lättare för kvinnan att få skilsmässa
 - Statusfråga!

Den äktenskapliga garantisumman mahr IV

- Förekommer allmänt vid muslimska äktenskap i Sverige
- Varierar i värde från symboliska belopp till miljonbelopp.
- Regleras helt av svensk rätt i dessa fall.
- Typfrämmande rättsinstitut i Sverige?
 - Underhåll?
 - Del av makars förmögenhetsförhållanden?
 - Ett förmögenhetsrättsligt avtal (gåva)?

Den äktenskapliga garantisumman mahr V

- Reglerna i ÄktB

- Vid skilsmässa ska bodelning ske (7:1)
- All egendom giftorättsgods som efter skuldavräkning delas lika, om annat inte avtalats (11:3 och 7:1)
- Den som äger giftorättsgods till högsta värdet väljer vad som ska utges till den andra för att likadelning ska ske.
- Undantagsvis skevdelning till förmån för den som har högsta värdet (12:1)
- Underhållsskyldigheten upphör normalt i samband med äktenskapsskillnad (6:7) men kan i särskilt ömmande fall bestå under viss tid.

Den äktenskapliga garantisumman mahr VI

- Reglerna i SamboL

- Vid upplösning av förhållandet KAN bodelning ske om det begärs inom 1 år (SamboL 8 §)
- Vid sådan bodelning ska samboegendom efter skuldavräkning delas lika (SamboL 14 §)
- Samboegendom utgörs av gemensam bostad och bohag som anskaffats för gemensam användning om annat inte avtalats (SamboL 3 och 9 §§)
- Skevdelning kan undantagsvis ske (SamboL 15 §)

Den äktenskapliga garantisumman mahr VII

- Mahr som utjämning av makars förmögenhetsförhållanden?
 - Avtal om utjämning av makars förmögenhetsförhållanden kan enligt ÄktB endast ske genom äktenskapsförord (och föravtal om bodelning).
 - Äktenskapsförord kan göra egendom till giftorättsgods eller enskild - inte användas till att överföra tillgångar mellan makarna.
 - ÄktB 7:3
 - Kan endast avse BESTÄMD egendom. Kan inte avse en SKULD.
 - Avtal att egendom ska överföras till hustrun vid framtida skilsmässa är inte ett äktenskapsförord.

Den äktenskapliga garantisumman mahr VIII

- **Mahr muakhar som avtal om framtida underhåll?** (RH 2005:66)
 - Se till huvudsakliga syftet med utbetalningen och omständigheterna vid utbetalningen.
 - Typiskt för underhåll i allmänhet är att trygga löpande försörjning, inte att ändra förmögenhetsförhållandena.
 - Om man ser avtalet om mahr som ett avtal om framtida underhåll kommer frågor om behov och förmåga in. De kan knappast förutses då mahren bestäms.
- **SAMMANFATTNINGSVIS:** Avtal om mahr muakhar torde INTE kunna ges verkningar som avtal om framtida underhåll vid bodelning enligt svensk rätt.

Den äktenskapliga garantisumman mahr IX

- Mahr muakhar som förmögenhetsrättsligt avtal (gåva)?
 - För gåva mellan makar gäller inte vanliga gåvoregler (GåvoL 6§)
 - Enl 8:2 ÄktB är utfästelse om gåva mellan makar under äktenskap utan verkan
 - Men mahr utfästs ju före äktenskapet, i urkund som överlämnas och är avsedd att komma till allmänhetens (vittnens och vigselförrättarens) kännedom?
 - Å andra sidan är det en gåva av familjerättslig karaktär i anledning av ett nära förestående äktenskap. Troligen inte giltig.
 - Prejudikat saknas (ännu så länge).
 - Mahr muakhar kan jämkas enl 36 § AvtL? Hur blir det vid en kommande bodelning?

Den äktenskapliga garantisumman mahr X

Lagval

Lag (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF)

1 § Denna lag är tillämplig på frågor om **makars och sambors förmögenhetsförhållanden** när det finns **anknytning till en främmande stat**. Lagen gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift.

3 § Har makar eller blivande makar skriftligen **avtalat** att en viss stats lag skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, skall det gälla om

1. avtalet avser lagen i en stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, och

(2. något annat inte följer av 5--12 §§.)

4 § Har tillämplig lag inte bestämts genom avtal, gäller lagen i den stat där makarna **tog hemvist när de gifte sig**.

Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Har båda makarna tidigare under äktenskapet haft hemvist i den staten eller är båda makarna medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist i staten.

Mahr maquddam

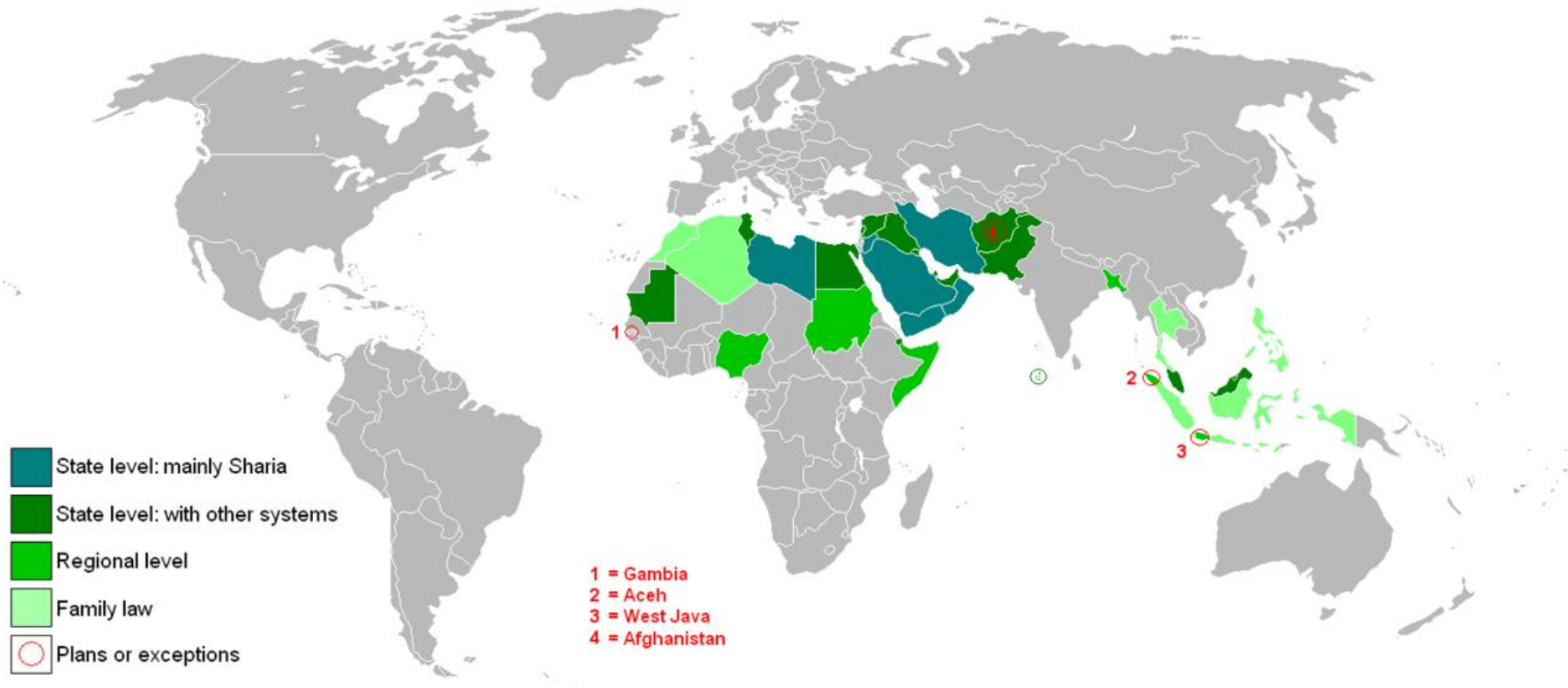
- Mahr maquddam är pengar eller egendom som genast utges till kvinnan (eller walin) då kontraktet skrivs
- Utges utan krav på motprestation (?) d.v.s. gåva.
- Giltig gåva förutsätter tradition (GåvoL 1 § och ÄktB 8:1,1 st)
- Hur åstadkoms det utan registrering enl ÄktB 8:1, 2 st? Sker registrering?
- Vad händer om båda nyttjar egendomen under äktenskapet?
- Undantaget för personliga presenter och egendom uteslutande för personligt bruk (ÄktB 10:2) kan möjligen tillämpas vid bodelning

SAMBOR och MAHR

MAHR och EKMR

- Avtal att viss egendom inte ska ingå i kommande bodelning möjlig (Sambol 9§)
 - Gåvoutfästelse enligt GåvoL giltig mellan sambor.
 - Problem med mahr muquddam om t.ex. gemensam bostad/bohag?
- Rätt till religionsfrihet (art.9)
 - Rätt till skydd för privat- och familjeliv (art. 8)
 - Europadomstolens krav på ”normativ pluralism i mångkulturella konventionsstater” (art. 14)

Länder med sharialagstiftning.

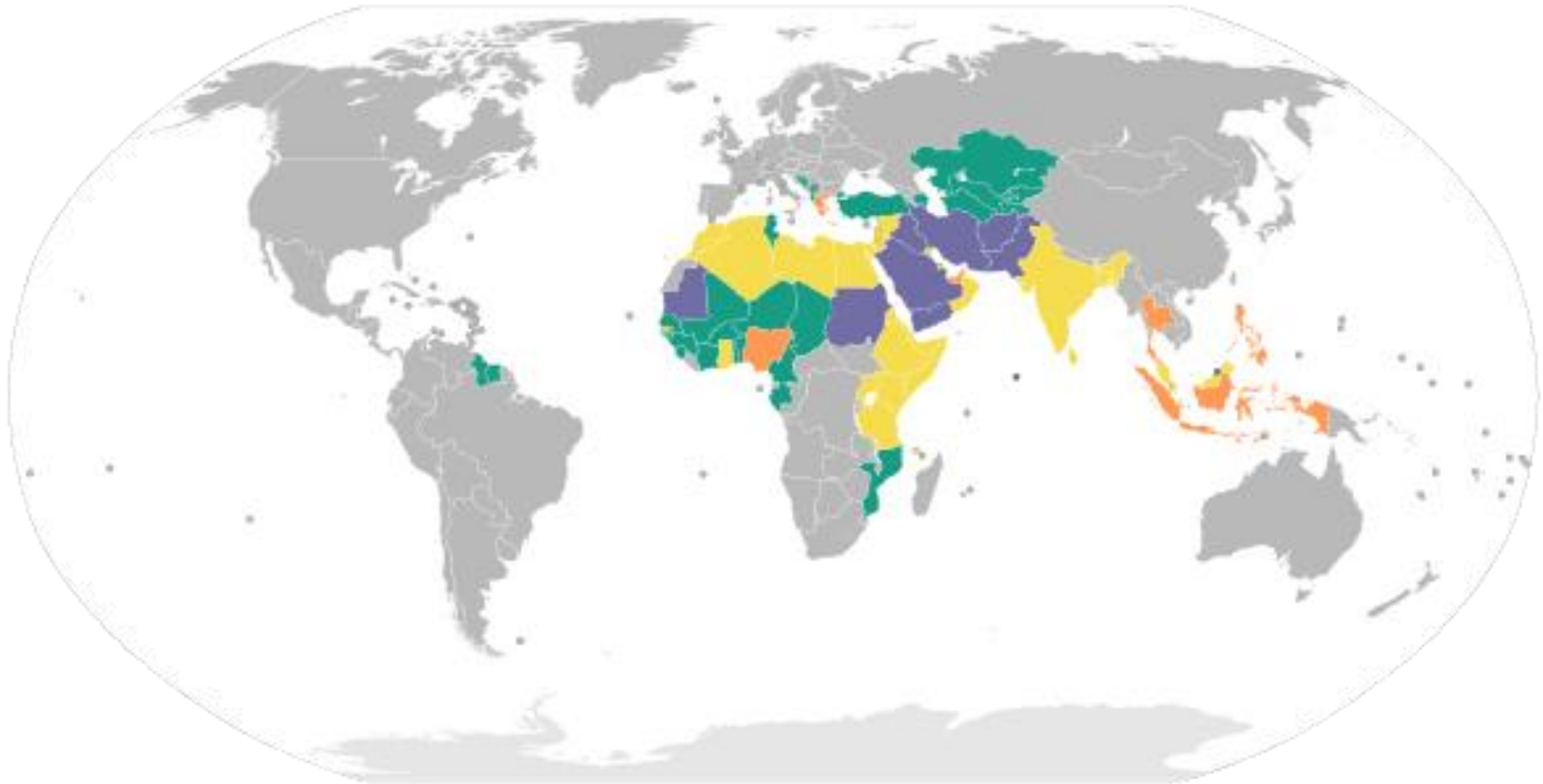
Mörkaste grönt visar att landets lagstiftning i huvudsak är baserad på sharia.

Ljusare grönt sharia tillsammans med andra system.

Ännu ljusare att sharia används regionalt. Ljusaste grönt att familjelagstiftningen är baserad på sharia.

Röd cirkel visar planer på att införa sharia eller lokala undantag.

Sharias tillämpning i muslimska länder

- Saknar betydelse (mörkgrönt)
- Har betydelse för familjerätten (gult)
- Tillämpas fullt ut inklusive straffrättsligt (blått)
- Tillämpas lokalt i varierande omfattning (brunt)

ARVSRÄTT I

- Behandlas utförligt i Koranen
- Koranens bestämmelser måste ses mot bakgrund av var de tillkom
 - All kvarlåtenskap fördelades mellan manliga agnater; kvinnor (och barn) saknade helt arvsrätt
- ***”Män har rätt till en andel av vad föräldrar och nära anhöriga efterlämnat, kvinnor har rätt till en andel av vad föräldrar och nära anhöriga efterlämnat; vare sig det är mycket eller litet.”***
- Genom Koranen infördes en ny arvsgrupp; ”de andelsberättigade” eller ”ägarna av de religiösa förpliktelserna”
- Består av sådana som inte hade rätt till arv enligt den förislamiska agnatisk/patrilineära arvsordningen

ARVSRÄTT II

- De andelsberättigade har rätt till förutbestämda andelar i kvarlåtenskapen som varierar beroende på hur dödsboet ser ut
- De andelsberättigades arv skiftas först
- Vad som därefter återstår går till arvlåtarens manliga agnater enligt den förislamiska arvsordningen
- ”Tasiib” - kvinnor ärver hälften av vad en man som har samma släktband med arvlåtaren gör
- Islamsk arvsordning saknar istadarätt men har regler om ”Obligatoriskt testamente”

Islamic banking

- Förbud mot ”*riba*” = ocker (ränta)
- Förbud mot att investera i det som är *haram* t.ex. handel med fläskkött, alkohol, skvallerpress, pornografi ...

”Lösningar”

- *Mudaraba*, sovande partnerskap.
Banken och kunden blir partners, delar vinst under viss tid på visst sätt. Banken har ”säkerhet”.
- *Musharaka*, annan form av partnerskap
- *Murabaha*
Banken köper något av kunden till visst pris. Kunden förbinder sig samtidigt att köpa tillbaka det sålda till visst (högre) pris efter viss tid

Sådana insändare ska skickas direkt till berörd lokalredaktion (adresser går att hitta på våra lokalsidorna). Maximal textlängd på dessa insändare är 1 500 tecken.

Jag vill sälja min dotter som slav – vad anser prästerskapet om det?

Öppet brev till Yngve Kalin, och alla de präster som har undertecknat uppropet mot välsignelseakt för samkönade par.

Hej. Jag lyssnar till era kloka ord, men har fortfarande några frågor som jag tror ni kan hjälpa mej med.

Jag tänkte sälja min dotter som slav (2:a Mosebok 21:7). Vad anser ni vara ett skäligt pris?

I 3:e Mosebok 24:44 står det klart och tydligt att jag får äga både manliga och kvinnliga slavar från ett grannland. En vän till mig hävdar att det bara gäller slavar utanför EU – vem av oss har rätt?

En annan vän till mig arbetar på Hemköp och insisterar att arbeta om söndagarna. Jag är helt på det klara med att han

måste dräpas (2:a Mosebok 35:2), men är jag moraliskt ansvarig för att göra detta själv?

Varje gång jag bränner en ox som offer vet jag att detta ger en doft som behagar Herren (3:e Mosebok 1:9). Problemet är att grannarna klagat, så går det kanske lika bra att grilla en stor biff?

En av mina vänner menar att även om det är en vederstyggelse att äta skaldjur (3:e Mosebok 11:10), så är homosexualitet värre (3:e Mosebok 18:22). Vem av oss har rätt, eller är det lika illa?

Jag är närsynt, så jag går ju självklart inte i kyrkan då jag inte får närma mig Guds altare när jag ser dåligt (3:e Mosebok 21:20). Nu är jag i bjuden på ett bröllop, och jag undrar om det är ok om jag står i vapenhuset.

Många av mina bekanta går till frisören och klipper håret på sidorna och rakar skägget i kanterna. Detta är ju en synd enligt 3:e Mosebok 19:27. Hur bör de straffas?

Mina barn har börjat träna i Malmö FF, men i 3:e Mosebok 11:7-8 att man inte skall röra vid några rester av en död gris, så jag undrar om jag ska kräva av Malmö FF att använda plastboll?

Mina barn sa dessutom emot mig en gång förra veckan, och jag undrar om jag verkligen måste stena dem till döds vid stadens port, (5 mos 21:18-21) eller om jag lika gärna kan göra det hemma i trädgården?

Min morbror har en bondgård i Bjärred och han envisas med att odla både potatis och vete och syndar ju då mot 3:e

Mosebok 19:19.

Hans fru är inte mycket bättre eftersom hon går klädd i kläder som är gjorda av mer än ett tygmateriäl (vanligen en blandning av bomull och polyester). Han har också den fula ovanan att svära mycket. Är det verkligen helt nödvändigt att vi samlar HELA Bjärred för att stena dem (3:e Mosebok 24:10-16)? Eller går det lika bra att bränna dem till döds på ett familjebål som vi brukar göra med människor som sover i samma säng som sina släktingar (3:e Mosebok 20:14)?

Jag vet att ni har gått på djupet på alla dessa frågor, och jag ser fram emot tydliga svar. Ett stort tack till er rakryggade präster som visar att Bibelns ord är oföränderliga!

Rickard Söderberg